

Overzicht dagvlinders per decade (x) in 1999

Soort	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	aantal
Klein geaderd witje		xx	xxx	x x	xxx	xxx	xxx			579
Dagpauwoog	xx	xxx	xxx	x	xx	xxx	xxx	xxx	x	410
Atalanta			x	x x	xxx	xxx	xxx	xxx		268
Bont zandoogje		x	xxx		xxx	xxx	xxx	xx		232
Bruin zandoogje				xx	xxx	xx				147
Groot koolwitje		x	xxx	xxx	xx	xxx	xx			144
Citroenvlinder	x	xxx	xxx	x	xx	xxx	xx	xxx		137
Argusvlinder			xx	x	xx	xxx	x	x		124
Zwartsprietdikkopje					xx	xx				116
Landkaartje		x	xxx		xxx	xxx	xxx			107
Oranjetip		x	xxx							95
Klein koolwitje		x	xx	x	xxx	xxx	xxx			90
Koelvinkje				x	xxx	x				71
Kleine vos					x	xxx	xxx	x		34
Kleine vuurvlinder					x	x	xxx			17
Boomblauwtje		x	x		xx	xx				13
Distelvlinder					x	x				5
Gehakelde aurelia						x				2
totaal 18 soorten										2591 ex

Micro's....., wel degelijk interessant. Gerrit Tuinstra

Naast de vrij beperkte groep van de dagvlinders, kunnen we in Friesland een uitgebreid scala aan nachtvlinders waarnemen. Veel mensen zien echter de meeste nachtvlinders als ordinaire motten, die niet interessant zijn. Integendeel. De grote groep van de nachtvlinders (hierbij doel ik op de groep van de macro-nachtvlinders), is wel degelijk interessant. Door de verscheidenheid aan verschillende soorten raakt men niet snel uitgekeken. Bij nadere bestudering blijkt daarnaast dat veel soorten een fraaie tekening of kleurschakering hebben. Kortom, erg interessant om 'ns op deze vlinders te letten tijdens bijvoorbeeld een wandeling over de hei, of 's avonds of 's nachts, wanneer ze vrij eenvoudig op een lichtbron te vangen zijn.

Terug naar de titel: "micro's ....., wel degelijk interessant".

Naast de hierboven beschreven groep van de macro's, is er een nog veel grotere groep nachtvlinders: de micro's. De meeste soorten uit deze groep zijn echter een stuk kleiner dan de meeste macro's (er zijn natuurlijk uitzonderingen bij), waarbij de vleugelspanwijdte bij de kleinste soorten tot ongeveer een halve centimeter gaat. Als je deze kleine vlindertjes goed bekijkt ontdek je al snel dat ook deze vlinders vaak fraai gekleurd en getekend zijn. Kortom, micro's zijn wel degelijk interessant !

Tijdens bezoeken in het veld (of gewoon in de tuin, 's nachts met de lamp) is een groot aantal micro's te vangen. Omdat deze groep vlinders door vrij weinig mensen bestudeerd wordt, kun je nog wel eens een leuke soort vangen, een soort die in Friesland nog maar weinig (of niet) is waargenomen. In dit verslag wordt een aantal van dergelijke micro's beschreven. Hierbij zijn enkele soorten die geheel nieuw voor de Friese fauna zijn.

Omdat ik het afgelopen jaar uitzonderlijk veel in het veld ben geweest (en daarbij vlinders geïnventariseerd heb), heb ik zelf een aantal interessante waarnemingen gedaan.

Voor het produceren van dit verslag ben ik bijgestaan door de gebroeders Henk en Auke Hunneman uit Gorredijk. Ook zij vingen het afgelopen jaar een voor de Friese fauna nieuwe soort (micro). Naast deze waarneming, die verderop beschreven staat, zitten er nog een aantal soorten bij, die het afgelopen jaar waargenomen zijn door Siep en Jannie Sinnema uit Hemrik.

Hieronder worden 16 soorten beschreven. In het kort wordt een en ander met betrekking tot het voorkomen van de soorten in Friesland beschreven. Hierbij wordt gekeken naar o.a. Vlinders van Friesland (Lempke,1985), De Kleine Vlinders(Kuchlein,1993) en de jaarverslagen van de Vlinderwerkgroep Friesland.

Eriocraniidae.

Eriocrania semipurpurella (Stephens, 1835)

Van deze soort werden volgens het jaarverslag van 1987 in dat jaar twee mijnen gevonden op Berk. Eén op Terschelling en één in noord Friesland. Vervolgens werd op 1 mei 1990 een vlinder gevangen in het oosten van de provincie (Jaarverslag 1990).

Lempke vermeldt de soort niet en volgens de verspreidingskaart van Kuchlein is de soort in heel Nederland niet algemeen.

Op 2 mei 1999 werd een exemplaar (er vlogen meerdere exemplaren) van dit goudkleurige vlindertje gevangen bij Drachten langs de Waldwei (Tuinstra); dit is de vierde vindplek voor Friesland.

Tineidae.

Niditinea striolella (Matsumura, 1931)

Lempke vermeldt deze soort niet. Volgens Kuchlein is deze soort nog nooit in noord Nederland aangetroffen. Ook in de jaarverslagen wordt de soort niet genoemd.

Op 13 juni 1999 werd in een oude verenverzameling diverse rupsen (zakjes) gevonden (Tuinstra). Deze zijn uitgekweekt, waarbij het bleek te gaan om *N.striolella* te gaan (determinatie C.Gielis). In Kuchlein wordt de naam *N.piercella*, een synoniem, genoemd.

Een nieuwe soort voor de Friese fauna.

Oecophoridae.

Batia lambdella (Donovan, 1793)

Volgens een notitie in het Jaarverslag van 1994 werd het eerste exemplaar van deze soort op 29 juni 1990 door Philip Zeinstra gevangen te Zandhuizen. Deze waarneming wordt ook door Kuchlein op de kaart gezet. In de overige jaarverslagen en in Lempke wordt de soort verder niet genoemd.

Op 28 juni 1999 werd een exemplaar van deze soort gevangen in Olterterp (Tuinstra).

De tweede vindplaats in Friesland van deze soort.

Tortricidae.

Aethes rubigana (Treitschke, 1830)

A. rubigana wordt in Friesland voor het eerst gevangen te Sexbierum, op 17 juni 1963. Het afgelopen jaar werden twee exemplaren van de soort gevangen te Hemrik, door Siep en Jannie Sinnema, op 11 juli. De rups leeft op Klis (*Arctium*).

Aethes rutilana (Hubner, 1817)

Een andere *Aethes*-soort werd in 1999 gevonden door de gebroeders Henk en Auke Hunneman. Zij vonden op 9 juni bij Appelscha spinsels van de soort in Jeneverbes. De rupsen van *A. rutilana* (overigens een prachtig geel-rood gekleurd vlindertje) leven op de jeneverbes en zitten als pop in een spinseltje tussen de naalden van deze boom.

Uit de meegenomen spinseltjes werd een exemplaar gekweekt.

Een nieuwe soort voor de Friese fauna.

Aethes rubigana

Aethes rutilana

Periclepsis cinctana (Denis & Schiffenmuller, 1775)

Op de kaart van Kuchlein staan voor deze soort twee stippen in Friesland. Volgens de jaarverslagen werd zowel in 1989 als in 1991 de soort op 6 juni gevonden in het zuidoosten van de provincie. Op 19 juni 1993 werden in het oosten van de provincie 25 exemplaren van de soort gevonden. Het afgelopen jaar werd de soort drie keer aangetroffen.

De Hoornveld's vingen de vlinder op 9 juli 1998 te Bakkeveen. Tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep in 1999 werd de soort in het Fochteloërveen gevangen. Tenslotte werd een exemplaar gevangen op de Dellebuursterheide op 23 juni (Tuinstra).

Periclepsis cinctana

Philedone gerningana (Denis & Schiffermuller, 1775)

P. gerningana is volgens een notitie in het Jaarverslag van 1994 een soort van heidevelden en wordt veel waargenomen in de provincies Gelderland en Utrecht. In de duinen ontbreekt de soort volledig. Echter in de duinen op Terschelling (alleen rond het Jan Thijssenduin) wordt de soort wel waargenomen. Hier werd de soort voor het eerst in 1987 door Leo Bot gevangen. Sindsdien zijn meerdere waarnemingen van dit eiland bekend geworden.

De eerste waarnemingen van het Friese vaste land werden gedaan op 12 juli 1965 (Dijkstra) en op 16 juli 1988 (Zeinstra). In de jaren 1987 en 1990 werden twee waarnemingen gedaan en in 1995 en 1996 werd de soort door Jannie Sinnema gevangen in het Wijnjeterper Schar.

De rups werd op 21 juni 1999 gevonden op gagel in het Unlan fan Jelsma bij Goëngahuizen (Tuinstra); de vlinder werd uitgekweekt.

Ancylis upupana (Treitschke, 1835) en *Ancylis obtusana* (Haworth, 1811)

In Kuchlein worden deze twee soorten elk van twee vindplaatsen vermeld. Lempke vermeld *A. upupana* van de vindplaats Rijs op 11 juni 1977 (Huisman); *A. obtusana* wordt niet genoemd.

Recente vindplaatsen zijn:

A. upupana:

17 mei 1990, zuiden van de provincie (Philip Zeinstra)

27 juni 1994, oosten van de provincie (Van Randen)

12 mei 1998 in Hemrik (Sinnema).

A. obtusana:

13 mei 1990, Nijetrijne (Philip Zeinstra)

1 juni 1994, Formerumer bos, Terschelling (Leo Bot)

Beide soorten zijn dus zeker niet algemeen in Friesland. Op 25 mei 1999 werden beide soorten gevangen in de duinen van Bakkeveen (Tuinstra).

Gypsonoma oppressana (Treitschke, 1835)

Deze soort werd voor het eerst in Friesland gevonden door Jannie Sinnema, op 25 juni 1994 te Oranjewoud (Jaarverslag 1994). Op de stammen van populieren werden meer dan 50 exemplaren aangetroffen. In de literatuur worden *Populus alba* en *Populus nigra* als voedselplanten genoemd. De soort wordt niet door Lempke genoemd en ook in de rest van de jaarverslagen wordt hij niet vermeld.

Op 8 juni 1999 werd een exemplaar van deze soort gevangen in de duinen bij Bakkeveen (Tuinstra).

Pseudococcyx turionella (Linnaeus, 1758)

Dit fraai gekleurde vlindertje werd reeds van een aantal vindplaatsen in Friesland vermeld (jaarverslag 1994). De vindplaatsen zijn Blesdijkerheide op 19 mei 1989 en 21 mei 1991 (Zeinstra), Ravenswoud op 20 mei 1992 (Bergsma) en Hemriker Schar op 31 mei 1994 (Sinnema).

Volgens de literatuur kan de soort schadelijk zijn op Pinus-soorten en komt hij voornamelijk in Utrecht en Gelderland voor.

Tijdens een avond met de lamp werd een exemplaar op 7 mei 1999 aan de Poostweg in Beetsterzwaag gevangen (Tuinstra en Hilco Meijer).

Het betreft hier de vierde vindplaats voor Friesland (alle waarnemingen werden in de maand mei gedaan).

Strophedra weirana (Douglas, 1850)

Kuchlein vermeldt deze soort in het noorden van Nederland van twee vindplaatsen in Drenthe.

Op 25 oktober 1998 werd een rups gevonden op Beuk in Nijeberkoop (Sinnema); op 24 april 1999 is de vlinder uitgekomen.

Nieuw voor de Friese fauna.

Pammene aurita (Razowski, 1991)

Deze soort is in noord Nederland uitsluitend waargenomen op Vlieland (Kuchlein). Ook in Groningen en Drenthe werd de soort nooit waargenomen.

Het afgelopen jaar werd een exemplaar gevangen op 24 juli in een park in Beetsterzwaag (Tuinstra). De vlinder kwam af op een feromoon bestemd voor de Appelwespvlinder (*Synanthedon myopaeformis*).

De eerste vindplaats van de soort op het Friese vaste land.

Dichrorampha plumbana (Scopoli, 1763)

De enige waarneming die vermeld wordt in de jaarverslagen is van 6 maart 1988 in het zuidoosten van de provincie. In Kuchlein staan twee stippen op de grens met Overijssel en Drenthe. Lempke vermeld: “niet gewoon; uit eik en berk geklopt”, met de vindplaatsen Lekkum, Kuikhorne en Duurswoude.

Ook deze soort is dus niet erg algemeen in Friesland.
De soort is op 12 mei 1999 in Ureterp gevangen (Tuinstra).

Choreutidae.

Choreutis pariana (Clerck, 1759)

Een interessante soort is *C. pariana*. Kuchlein vermeld één vindplaats van deze soort in Friesland: Leeuwarden 1859. Gerard Bergsma vangt de soort 132 jaar later in Appelscha, dit is de tweede waarneming van de soort in Friesland. Vervolgens werden in 1994 twee exemplaren gevangen op Terschelling, Midsland (25 februari en 28 mei, Jaarverslag 1994).

Afgelopen jaar bleek dat reeds op 18 juli 1998 een exemplaar van de soort gevangen was gevangen in Jubbege (Tuinstra).

Het betreft hier de vierde vindplaats van de soort in Friesland.

Pyralidae.

Agriphila deliella (Hubner, 1813)

Deze pyralide is uitsluitend bekend van de waddeneilanden (volgens Kuchlein en de jaarverslagen). Tijdens de excursie in het Aekingerzand, op 22 augustus 1999, ving Jannie Sinnema een exemplaar van deze soort.

De eerste vindplaats van de soort op het Friese vaste land.

Adres auteur: *Korte Baan 20*
                              9201 HP Drachten

Gouden Vlinder voor Jacob Bijlsma   Siep Sinnema

Zoals jullie waarschijnlijk al in de krant hebben gelezen of op TV-Friesland hebben gezien heeft boswachter Jacob Bijlsma uit Broeksterwoude op zaterdag 4 maart 2000 de jaarlijkse Gouden Vlinder van de Vlinderstichting uitgereikt gekregen. Jacob Bijlsma heeft deze onderscheiding gekregen voor zijn inspanningen om de Zilveren Maan in de Houtwiel te beschermen. De Zilveren Maan hoort van oudsher thuis in het gebied van de Houtwiel; door het veranderde beheer van het natuurgebied wordt de soort hier echter bedreigd. Het natuurgebied heeft een eigen waterhuishouding, die los staat van de boezem en moet volgens de uitgangspunten van Staatsbosbeheer zijn eigen gang gaan. Maar zonder ingrijpen zou het gebied sterk verruigen en dat zou ten koste gaan van deze kritische bewoner van het natte schraal- en blauwgrasland. De waardplant van de Zilveren Maan is namelijk het Moerasviooltje; alleen op deze plant zet de vlinder in dit gebied zijn eieren af. Zonder ingrijpen zou het gebied zodanig verruigen, dat het Moerasviooltje weinig kans meer heeft. Door kleinschalige ingrepen in het beheer, bijvoorbeeld een of twee keer per jaar maaien, wordt dit laatste voorkomen. Het is